

ადამიანის სულის ევოლუციურ-ეკოლოგიური პრობლემები

***თეიმურაზ ადეიშვილი, **მედეა ადეიშვილი, ***ეკატერინე ჟღენტი**

***აკაკი წერეთლის სახელმწიფო უნივერსიტეტი**

**** ბერლინის ურბანის კლინიკა**

*** საქართველოს ეკოლოგიურ მეცნიერებათა აკადემია**

***** საქართველოს მეცნიერებათა ეროვნული აკადემია**

აბსტრაქტი. რამდენადაც სხვადასხვა მკვლევართა მონაცემები და დასკვნები სულის არსებობისა და მისი განვითარების შესახებ თითქმის ემთხვევიან ერთმანეთს, მაშინ უაზრობა იქნებოდა მათი უარყოფა. ისინი უნდა მივიღოთ, როგორც ობიექტური რეალობა. ამიტომ შესაძლებლად უნდა ჩაითვალოს სულის არსებობა და ევოლუცია დამტკიცებულად ფიზიკური სიკვდილის შემდეგაც და განვიხილოთ არსებული სიკვდილისპირული ცდები.

1. შესავალი. ცოცხალი და არაცოცხალი ობიექტები ისეთი ურთულესი სისტემებია, რომლებიც განიცდიან ძალზე ძლიერ ევოლუციურ-ეკოლოგიურ ცვლილებებს: ყალიბდებიან, ვითარდებიან, ბერდებიან და კვდებიან [1]. ასე გვიჩვენებს უბრალო ცხოვრებისეული დაკვირვებებიც და ბუნების ეს კანონი საყოველთაოა ყველა ცოცხალი თუ არაცოცხალი არსებებისათვის. როგორც სხვა ცოცხალი სისტემები, ადამიანი მისი წარმოშობის თავდაცვისაკენ რაიმე ზემოქმედებისგან, რომელსაც შეუძლია მისთვის ზიანის მოტანა, ან კიდევ, შეიძლება სავსებით დაშალოს იგი როგორც სისტემა. ესაა სისტემის თვითშენარჩუნებისაკენ სწრაფვა. მეორეს მხრივ, ადამიანი - ესაა სისტემა, რომელსაც გააჩნია ერთობ განვითარებული უნარი პროგნოზირებისა და რეგულაციისაკენ. გარემოდან ინფორმაციული სინამდვილის მიღებისა და დამუშავების შემდეგ ადამიანი ცდილობს არამარტო ამა თუ იმ ხდომილების, არამედ მთელი თავისი მომავლის პროგნოზირებას. ამ პროცესს კი ის მიჰყავს საკუთარი ბედის საკითხთან.

რამდენადაც ყველა ცოცხალი მატერიალური სისტემა ჩვენს გარემომცველ სინამდვილეში ადრე თუ გვიან ილუპება, ადამიანიც ბუნებრივია იმ აზრამდე მიდის, რომ ისიც ოდესმე მოკვდება. მაგრამ ის მისი წარმოშობის თვითშენარჩუნებისაკენ შეგნებულად საკუთარი თავისა და ინდივიდუალობის გააზრების უნარის გამო. საკუთარი „მეს“ შეგრძნებისა და ფიზიკური სხეულის ბედის გაგებით, მან მაინც არ იცის თვით „მეს“ ბედი. მეტნაკლებად საიმედო პროგნოზის შესაძლებლობის არსებობა ამ პირობებში განაპირობებს მოუწყობლობისა და დაუკმაყოფილებლობის გრძნობას.

იმიტომ ეშინია ყველას მუდმივი ტანჯვის სიკვდილის შემდეგ, რომ სრულიად არ იცნობს ხალხი სულის ბუნებასა და აგებულებას, ადამიანის ჩასახვისთანავე წარმოიშობა ის თუ შემდეგ ინერგება ორგანიზმის ჩამოყალიბებისას? ილუპება თუ არა სული სიკვდილის შემდეგ სხეულთან განშორებისას? ხომ არ ხდება სულიერ

საგნებში მისი შთაბერვა ღმერთის მიერ?

აქედან გამომდინარე, ადამიანის სიკვდილის, თუ გარდაცვალების საკითხი გამოდის უბრალო შემეცნების ჩარჩოებიდან, რაც განაპირობებს მუდმივ ინტერესს მოცემული პრობლემისადმი [2, 3]. მაგრამ, სანამ უშუალოდ გადავიდოდეთ სიკვდილის თეორიის განხილვაზე, ცოტა გავერკვეთ ტერმინებში და პირველ ყოვლისა მასში თუ რა იგულისხმება „სიკვდილის“ ცნებაში“.

2. სიკვდილი (გარდაცვალება) და მისი არსი

მსოფლიოს სამეცნიერო საზოგადოება ხშირად იბნევა იმის გამო, რომ სიკვდილის ანუ გარდაცვალების ტერმინების ქვეშ გულისხმობენ არა მარტო მატერიალური სისტემის ცხოველქმედების შეწყვეტის მოვლენას, არამედ ამ სისტემის მდგომარეობას სიკვდილის ფაქტის დაფიქსირების შემდეგ. ამ შემთხვევაში ერთი ტერმინის ქვეშ ურევენ ორი სრულიად განსხვავებული სახის მოვლენას: ერთ-ერთი მათგანი საკმაოდ ხანმოკლეა, ხოლო მეორე გრძელდება ძალზე დიდი ხნის განმავლობაში.

„სიცოცხლე არ ეწინააღმდეგება სიკვდილს, ისე როგორც სიკვდილი არ ეწინააღმდეგება სიცოცხლეს. სიცოცხლის საწინააღმდეგოა უსიცოცხლობა, როგორც სიკვდილის - დაბადება. სიცოცხლისა და სიკვდილის არასწორი შეთანადება და შეპირაპირება იძლევა მრავალი შეცდომის საბაზს და თვითონ ესაა სერიოზული აზრთაბურღვა. საჭიროა სწორედ შევუსატყვისოდ ცნებები, რათა გავერკვეთ მათ ჭეშმარიტ არსში [4].

სიკვდილის არსებობა თითქოს არ გულისხმობს სიცოცხლეს. ის ვარაუდობს დაბადების არსებობას, ე.ი. საბოლოოდ სიცოცხლის არსებობას. სიცოცხლეს გულისხმობს სიკვდილი. „ღმერთმა გიშველოს, სიკვდილო, სიცოცხლე ჰშვენოს შენითა“ (ვაჟა-ფშაველა) [5]. სიკვდილი იწყება სიცოცხლით და როგორ პარადოქსულადაც უნდა მოგვეჩვენოს ეს, მთავრდება სიცოცხლით.

სიცოცხლე უსიცოცხლობის საწინააღმდეგო არსია, როგორც სიკვდილის - დაბადება, რამეთუ სიკვდილი და დაბადება ადამიანური ცხოვრების პოლუსები და საზღვრებია. სიცოცხლის სიცარიელედ ითვლება არსი დაბადებისა და სიკვდილის გარეშე, რადგანაც თუ არ არსებობს დაბადება, მაშინ არ იარსებებს სიკვდილიც [4].

აქედან გამომდინარე, აშკარაა დასკვნა, რომ ნებისმიერი ცოცხალი სისტემა, ოდესღაც წარმოშობილი, დროის განსაზღვრულ მომენტში უნდა მოკვდეს. მხოლოდ ის სისტემები, რომლებიც არასოდეს წარმოშობილან (ე.ი. დაბადებულან), არასდროს გაქრებიან. თუმცა, ასეთი სისტემები გამოდიან ჩვენი რეალური ცდის ფარგლებიდან.

თუ ჩვენ შემოვიფარგლებით მხოლოდ რეალური ცდით და უარვყოფთ რომელიმე ბუნებრივი ძალის არსებობას, მაშინ ისეთი ფენომენის მოღვაწეობის საკითხი, როგორიცაა „ღმერთი“ და რომელსაც მიაწერენ უსასრულო არსებობას, ჩვენ არ

გვანტერესებს. მაშინ ღიად რჩება საკითხი: როდის, დროის რომელ მომენტში კვდება ადამიანი. ამ დროს ჩვენ, როგორც პიროვნებებს, ბუნებრივია გვანტერესებს საკითხი ჩვენი, როგორც პიროვნების არსებობის შეწყვეტის მომენტისა და პირობების შესახებ, ე.ი. ჩვენი „მეს“ არსებობის შეწყვეტის პირობები და მომენტი. თუ გამოვალთ სინამდვილის სუფთა მატერიალური აღქმიდან, რომლის დროსაც იგულისხმება, რომ ცნობიერება წარმოადგენს ბიოკომპიუტერს, რომელიც ფუნქციონირებს საველე ინფორმაციული ურთიერთქმედების პრინციპით, მისი მუშაობის პრინციპი ასეთია: აზროვნების პროცესში იცვლება ტვინის ელემენტარულ ნაწილაკთა სპინური სტრუქტურა. ნეირონის ყველა მოლეკულის ტორსულ ველთა (სივრცის გრეხით მიღებული ფიზიკურ ველთა) ერთობლიობა წარმოშობს ნერვული უჯრედის ტორსულ ველს, რომელსაც გადააქვს ინფორმაცია მისი აღზნებული თუ მშვიდი მდგომარეობის შესახებ. ნეირონის ტორსული ველი წარმოადგენს თავის ტვინის ქერქის ტორსული ველის ნაწილს, რომელსაც გადააქვს ინფორმაცია იდეების შესახებ. ამრიგად, განსაზღვრული ადამიანის ტვინი გამოდის ტორსული გამომსხივებლის როლში, ხოლო ეს გამომსხივება თავის ირგვლივ ქმნის ფიზიკური ვაკუუმის პოლარიზაციას [6]. ვაკუუმში წარმოქმნილი სპინური სტრუქტურები იმეორებენ ადამიანის თავის ტვინით შექმნილი ტორსული ველის სპინურ სტრუქტურებს [7, 8].

„ჩვენ ვიცით, რომ ტვინი მოკვდავია და ცოცხალი სხეულის ორგანიზებული ენერგია სიკვდილის შემდეგ თითქოს იფანტება და უვარგისია მოქმედებისათვის. ყველაფერი მასზე მოწმობს, რომ ჩვენი ცნობიერება დაკავშირებულია ტვინის სტრუქტურასთან და ორგანიზებულ სხეულოვან ენერგიასთან. ამიტომ, ბუნებრივია წარმოგვედგინა, რომ როცა წყდება სხეულის სიცოცხლე, მასთან ერთად წყდება გონებრივი სიცოცხლეც. [9].

აქვე შევნიშნოთ, რომ შემდგომში გადმოცემის გამარტივების მიზნით ჩვენ ცნება „სიკვდილში“ ვიგულისხმებთ ცოცხალი სისტემის ფიზიკურ სიკვდილს, მისი ფიზიკური სხეულის ცხოველქმედების შეწყვეტას, გარდა იმ შემთხვევებისა, რომელშიც ამ ტერმინის შინაარსი დამატებით იქნება კონკრეტიზირებული. ე.ი. მატერიალისტური თვალსაზრისიდან მიიღება, რომ ფიზიკურ სიკვდილთან ერთად მიმდინარეობს სულიერი სიკვდილიც ანუ ხდება ინდივიდის მოღვაწეობის სრული შეწყვეტა.

მაგრამ, ეს დასკვნა იქნებოდა უდავოდ სწორი მხოლოდ იმ შემთხვევაში, თუ ადამიანი იქნებოდა სუფთა მატერიალური სისტემა. ადამიანი კი ასეთ სისტემას არ წარმოადგენს. მას მატერიალური მდგენელის გარდა გააჩნია სულიერ-მატერიალური მდგენელიც [3]. ამიტომ, ადამიანის სულიერ-არამატერიალური მდგენელის მოქმედების შეწყვეტის საკითხი გადის ტრივიალური ჩარჩოებიდან.

რა მოსდის ადამიანს მისი ფიზიკური სიკვდილის დროს და როგორია მისი

სულიერ-არამატერიალური მდგენელის შემდგომი ბედი? დაკავშირებულია თუ არა ისინი ერთმანეთთან? გამომდინარეობს თუ არა ერთი მეორისაგან? ამ საკითხებს ახლა განვიხილავთ, რისთვისაც ლაპარაკი იქნება სწორედ ადამიანის სულიერ-არამატერიალური მდგენელის შესახებ, მისი სულის ირგვლივ, რამდენადაც ადამიანის ფიზიკური სხეულის ბედი სიკვდილის შემდეგ კარგად არის ცნობილი და მისი განხილვა არც თუ ისე მიმზიდველია.

ამრიგად, მატერიალური წარმოდგენების მიხედვით, ადამიანის სულიერ-არამატერიალური მდგენელი, რომელიც, მკაცრად თუ ვიტყვით, ამ მოსაზრებების მიხედვით არც კი არსებობენ, სხეულის სიკვდილთან ერთად უნდა ქრებოდეს. რეალურ სინამდვილეში ადამიანის მეორე, არამატერიალური, მდგენელის არსებობის აღიარება წარმოადგენს გარკვეულ იმედს სიკვდილის შემდეგ „სიცოცხლის“ გაგრძელების შესახებ.

საბედნიეროდ, ყველა ადამიანი შეურყევლად არ მდგარა მატერიალურ პოზიციებზე და ამიტომაც არსებობს სხვა წარმოდგენები, რომლებიც ამტკიცებენ ადამიანის სულიერ-არამატერიალური მდგენელის არსებობისა და მოქმედების გაგრძელებას. ეს იგივე ადამიანის სულის არსებობის მტკიცებულებაა ფიზიკური სხეულის სიკვდილის შემდეგ.

მაგალითად, პლატონი, სიკვდილს განმარტავდა, როგორც ცოცხალი ორგანიზმის შინაგანი ნაწილის, ე.ი. სულის, ფიზიკური ნაწილისაგან, ე.ი. სხეულისაგან განშორებას [10]. ხოლო ფართოდ ცნობილი ტიბეტური გარდაცვალების წიგნი [11] დაწვრილებით აღწერს იმ სტადიას, რომელსაც სული განიცდის ფიზიკური სიკვდილის შემდეგ. ამ დროს ძალზე მნიშვნელოვანია, რომ მიუხედავად მრავალმხრე შეხედულებათა განსხვავებულობისა, მათ გააჩნიათ მნიშვნელოვანი მსგავსება ადამიანის ფიზიკური სიკვდილის მომდევნო ხდომილებების წარმოდგენების შესახებ. მაგრამ ეს არის წარმოდგენები. რა ხდება სინამდვილეში?

გენიალური შოთა რუსთაველი თავის ბრწყინვალე „ვეფხისტყაოსანში“ განავრცობს პლატონის ნააზრევს:

„ვიცი, ბოლოდ არ დამიგმოზ ამა ჩემსა განზრახულსა,
კაცი ბრძენი ვერ გასწირავს მოყვარესა მოყვარულსა,
მე სიტყვასა ერთსა გკადრებ, პლატონისგან სწავლა-თქმულსა:
„სიცრუე და ორპირობა ავნებს ხორცსა, მერმე სულსა.““ [12].

რუსთაველის მსოფლგაგებით, ადამიანის სრულფასოვანი მიწიერი თვითგანხორციელების, თვითდამკვიდრების და ბედნიერების საწინდარი სხვა ადამიანებისადმი სიყვარული და თანადგომაა, რაც ამავდროულად მისი სულის იმქვეყნიურ ანუ ფიზიკური სიკვდილის შემდეგდროინდელ ცხოვრებაში „კეთილი“ ხვედრის განმსაზღვრელია. შესაბამისად, სიცრუე, სიყვარულის ღალატი, მოყვასის გაუტანლობა ადამიანს მიწიერ უმრუდებს ცხოვრებას და მოკვდინების შემდგომ პერიოდ-

საც.

„განხორციელებულ ფსიქიურ გამოკვლევებს გააჩნია ზოგიერთი მონაცემი სიკვდილის შემდეგდროინდელი სიცოცხლის შესახებ, რომელიც მეცნიერული თვალსაზრისით დამტკიცებულია. ამ კუთხით არსებობს ისეთი დამაჯერებელი ფაქტები, რომ ვერც ერთი, მეცნიერებაში გათვითცნობიერებული ადამიანი ვერ შეძლებს მის უარყოფას [9].

ს. შულმანი მიგვანიშნებს მონაცემებზე, რომლის მიხედვითაც მეცნიერთა ჯგუფის მიერ დადგენილია, რომ ადამიანის ორგანიზმი სიცოცხლის მდგომარეობიდან სიკვდილის სტადიაზე გადასვლის მომენტში, კარგავს თავისი წონის დაახლოებით 70 გრამს. ესაა სასიცოცხლო ანუ ბიოლოგიური ენერგიის შესქელება, რომელიც განსაზღვრავს ცოცხალი ორგანიზმის „ენერგეტიკულ მარაგს“.

თუ ადრე ექსპერიმენტული მონაცემები იყო ძალზე ეპიზოდური და დანაწევრებული, ამჟამად ბიოფიზიკისა და სამედიცინო ფიზიკის განვითარების შედეგად მეცნიერებამ შეძლო ადრე უიმედო მდგომარეობაში მყოფი ადამიანისთვის სიცოცხლის შენარჩუნება. დღეისათვის ასეთი მონაცემები საკმარისად მრავალრიცხოვანია და შეიძლება მათი სისტემატიზირება და ანალიზი.

სანამ გადავიდოდეთ ამ მონაცემთა ანალიზზე, საჭიროა განვიხილოთ საკითხი ფიზიკური სიკვდილის შემდეგ ადამიანის სულიერ-არამატერიალური მდგენელის არსებობის გაგრძელების პრინციპული შესაძლებლობების შესახებ. გავარკვიოთ საკითხი, შეიძლება თუ არა სინამდვილეში არსებობდეს მოცემული მოვლენა და არსებობს თუ არა ამის წინამძღვრები?

3. ადამიანის სულიერ-არამატერიალური მდგენელის დამადასტურებელი წინამძღვრები

ადამიანის სულიერ-არამატერიალურ მდგენელს, იგივე სულს, უნდა გააჩნდეს ენერგიის რაღაც წყარო სხეულის ფიზიკური სიკვდილის შემდეგ მოქმედების გასაგრძელებლად, რადგანაც სისტემის აქტიური ფუნქციონირება დაკავშირებულია მის განსაზღვრულ ენერგეტიკულ ხარჯთან. ამ დროს ცხადია, რომ მეტნაკლებად ხანგრძლივი არსებობის დროს სისტემას უნდა გააჩნდეს არა შინაგანი, არამედ გარეგანი ენერგიის წყარო.

ცხადია, რომ ადამიანის ფიზიკური სხეულის სიკვდილით სული კარგავს თავისი მოქმედებისთვის აუცილებელი ყველა სახის ენერგიის გამოყენების შესაძლებლობას, რომელიც აქამდე მიეწოდებოდა ამ სხეულის მეშვეობით. რამდენადაც ენერგია ცნობილი ძირითადი მატერიალური წყაროებიდან ადამიანის სიცოცხლეში შემოდის მხოლოდ ფიზიკური სხეულიდან (საკვების, სინათლისა და სითბოს სახით), ამიტომ ფიზიკური სხეულის სიკვდილით სულის ენერგიით მომარაგება ამ არხებით შეუძლებელია.

ენერგიის ერთადერთ წყაროდ რჩება მხოლოდ ენერგიის სულიერ-არამატერი-

ალური სახეები, რამდენადაც სული სუფთა სულიერ-არამატერიალური ობიექტია [2]. ასეთი წყაროს სახით ყველაზე მიღებულად წარმოგვიდგება ინფორმაცია, რამდენადაც ადამიანის სულის ძირითადი მოღვაწეობა (მათ შორის ცნობიერება) ეყრდნობა ინფორმაციასთან მუშაობას, ხოლო ინფორმაციას გააჩნია სავსებით განსაზღვრული ენერგეტიკული შინაარსი.

უფრო ზუსტად, ინფორმაცია წარმოადგენს სულიერ-არამატერიალურ ობიექტთა განსაზღვრულ ენერგეტიკულ მახასიათებელს. ენერგია გადაიტანება თვით სულიერ-არამატერიალური ობიექტებით და ინფორმაციული ენერგია სხვა არაფერია, თუ არა ამ სულიერ-არამატერიალური ობიექტებით გადატანილი ენერგიის გამოყენება. მაგრამ ინფორმაციული ენერგიის გამოყენებისას სულს უნდა გააჩნდეს ამ ენერგიის ათვისების მზა მექანიზმი. ეს აუცილებელი მეორე პირობაა სხეულის ფიზიკური სიკვდილის შემდეგ სულის გაგრძელების შესაძლებლობისათვის: ფიზიკური სიკვდილის შემდეგ აუცილებელია სულის ენერგიით მომარაგება (დამუხტვა) და მისი მოქმედებისას თვით მასში უნდა იყოს ფსიქიური, ინფორმაციული და სხვა რომელიმე სულიერ-არამატერიალური ენერგიის ათვისების, გადამუშავებისა და გამოყენების მექანიზმი. ამასთან, ეს მექანიზმი უნდა მომწოდდეს ჯერ კიდევ ადამიანის სიცოცხლეში, რამდენადაც ფიზიკური სხეულის სიკვდილი წარმოადგენს საკმაოდ სწრაფად მიმდინარე პროცესს, რომელიც წყვეტს ენერგიის მატერიალური სახეების მიწოდებას შეკუმშულ ვადებში.

ადამიანში ასეთი მექანიზმის შექმნის წინაპირობებს აგილი აქვს მისი სიცოცხლის პირველი დღეებიდანვე. ადამიანის განვითარებისას (მის სიცოცხლეშივე) ინფორმაციის მიღებისა და გადამუშავების უნარი, რომლის ჩანასახი დაიკვირვება თვით დაბადებიდანვე, სულ უფრო მეტად ვითარდება და სულ უფრო მეტი ხარისხით გადაადგილდება ინფორმაციის მიღებისა და გადამუშავების სულიერ-არამატერიალური ხერხებისაკენ. სწორედ ამას ავითარებენ იოგები, რომლებიც ქმნიან ყოველგვარ საოცრებებს და ენერგიას იყენებენ არა მარტო სულის, არამედ ფიზიკური სხეულის შესანარჩუნებლად. სწორედ ეს ქმნის აუცილებელ პირობებს იმისათვის, რათა ფიზიკური სხეულის სიკვდილის დროს სულმა არ განიცადოს ენერგიის უკმარისობა შემდგომი მოქმედებისათვის.

ასევე, ადამიანის სულმა უნდა შეინარჩუნოს თავისი მთლიანობა. ეს კი ნიშნავს, რომ ე.წ. „სულების პირამიდის“ (სულთა სათავსის) კავშირების გაწყვეტა ფიზიკურ სხეულთან უნდა მიმდინარეობდეს სულის სტრუქტურაში და თვისებებში რაიმე სერიოზული „დარღვევების“ (დაზიანების) გარეშე. წინააღმდეგ შემთხვევაში შეუძლებელია ლაპარაკი პიროვნების სულიერ შენახვაზე [13].

მთლიანობის შენახვის შესაძლებლობის მიმართ, ასევე უნდა არსებობდეს განსაზღვრული წინამძღვრები. პირველ წინამძღვარს წარმოადგენს ის, რომ ფიზიკურ სხეულთან ყველაზე მჭიდროდ დაკავშირებულია მხოლოდ „სულის პირამიდის“

დაბალი ფენები. ეს იკვეთება მასში, რომ ხშირად ადამიანის უმაღლეს ფსიქიურ ფუნქციაზე მისი ფიზიკური სხეულის მდგომარეობა ახდენს ერთობ სუსტ გავლენას. მეორე წინამძღვარს წარმოადგენს „სულის პირამიდის“ უნარი წარმოქმნას არა მარტო „ვერტიკალური“ კავშირები პირამიდის ფენებს შორის, არამედ მრავალი სხვა (მათ შორის ჰორიზონტული) რთული კავშირი. რამდენადაც „სულის პირამიდის“ მნიშვნელოვანი ნაწილის ფორმირება, მიღებული შედეგების თანახმად, მიმდინარეობს უკვე ადამიანის სიცოცხლეში, ე.ი. ძირითადად ჩამოყალიბებულია ფიზიკური სხეულის არსებობისას, „ზედა პირამიდული“ ფენებისათვის წარმოიქმნება შესაძლებლობა ჩამოყალიბდეს კავშირი „სულის სათავის“ იმ ელემენტებთან და ქვესისტემებთან, რომელთაც პირდაპირი კავშირი არ გააჩნიათ ადამიანის ფიზიკურ სხეულთან.

ამ მონაცემების არსებობით აიხსნება ის მთავარი ცნობილი ფაქტი, რომ თვით თავის ტვინის განსაზღვრული უბნების ფრიად სერიოზული დაზიანების შემთხვევაშიც კი, ადამიანს შეუძლია აღადგინოს უმაღლესი ფსიქიური ფუნქციები, რომლებიც ფიზიოლოგიური თვალსაზრისით თითქოს სამუდამოდ უნდა დაკარგულიყო. ფიზიკურ სხეულთან კავშირების სისუსტე იქედან ჩანს, რომ ფუქციის აღდგენა მაინც ხდება, მაგრამ ეს აღდგენა მოხდება მხოლოდ იმ შემთხვევაში, თუ წარმოიშობა ახალი რთული კავშირები, რომლებიც ცვლიან დაკარგულებს. ესაა მოვლენები, რომლებიც დაიკვირვებიან რეალურ ცხოვრებაში მატერიალური ორგანოს - თავის ტვინის აღუდგენელი დარღვევების პირობებში.

ამრიგად, ვხედავთ, რომ ადამიანის სიცოცხლეში ყალიბდებიან ის თვისებები, რომლებიც აუცილებელია ფიზიკური სხეულის სიკვდილის შემდეგ მისი სულის დამოუკიდებელი არსებობის შესაძლებლობების უზრუნველსაყოფად.

მაგრამ, ჯერ კიდევ ადამიანის სიცოცხლეში დამოუკიდებელი არსებობისათვის სულის განვითარებას და მასთან დაკავშირებულ შესაძლო ეკოლოგიურ პროცესებს მივყავართ მასთან, რომ რეალურად უნდა გვხვდებოდეს ფაქტები, როცა ეს შესაძლებლობები ვლინდებიან ამა თუ იმ სახით ფიზიკური სიკვდილის დადგომამდე რამდენადმე ადრე.

ერთ-ერთ ასეთ ყველაზე გავრცელებულ ფაქტს შეიძლება მივაკუთვნოთ ადამიანის ძილი [14]. ძილის მოვლენებში მიმზიდველია არა თვით ძილი, როცა ორგანიზმის ფუნქციონირება დაყვანილია მინიმუმამდე, არამედ ძილის დროს ადამიანის რეფლექსისა და საკუთარი „მეს“ თვითცნობიერების შენახვა. ძილის დროს ადამიანის სული თითქოს იშორებს სხეულოვან გარსს და მთლიანობის შენახვით გადადის სხვა სივრცით-დროით სამყაროში. ზოგიერთი მკვლევარი შემთხვევით არ ავლენს ანალოგიას სიკვდილსა და ძილს შორის.

მაგრამ, როგორც უახლესი კვლევები აჩვენებს, ძილის დროს თვითცნობიერების შენახვის უნარის განვითარება ადამიანს შეუძლია მიზანმიმართულად. უკვე

წარმოიშვა ე.წ. აქტიური ძილის მომხრეთა მიმართულება, რომლებიც ამუშავებენ პრაქტიკულ ტექნოლოგიას არა მარტო „მეს“ შენარჩუნების უნარის განვითარების მიხედვით, არამედ ძილში თავისი ქცევის მართვის მიხედვითაც (ე.წ. შემოქმედებითი ოცნება, ხილვა). ეს კი მთელი გარკვეულობით მიუთითებს მასზე, რომ ჯერ კიდევ სიცოცხლეში ადამიანს შეუძლია განავითაროს სულის აქტიური შემოქმედების უნარი ფიზიკური სხეულისაგან მოწყვეტით. თუმცა ძილში არ ხდება სულის სრული განცალკევება ფიზიკური სხეულისაგან.

უფრო მეტიც, მსგავსი უნარი არ წარმოადგენს მხოლოდ კაცობრიობის გვიანდელ გამოგონებას. მაგალითად, მაღალიაში ცხოვრობს ხალხი (ტომი) სენოები, რომლებსაც ძილში აქტიურ მოქმედებას ასწავლიან ადრინდელი ბავშვობიდანვე. ამ ხალხის სოფლის მცხოვრებნი უძველესი დროიდან დაწყებული ყოველდღიურად ერთმანეთს უყვებიან არა მარტო თავიანთი სიზმრების (ხილვების) შინაარსს, არამედ უმცროს თაობას ასწავლიან ხილვებისა და სიზმრების ხდომილებებზე და ობიექტებზე აქტიური რეაგირების ხერხებს და ასევე იყენებენ მთელი სოფლის ყოველდღიური ცხოვრების ძილისა და სიზმრების ყველაზე მნიშვნელოვან ფრაგმენტებს [2].

უფრო ეგზოტიკური (მაგრამ ძალზე მსგავსი) ეფექტს წარმოადგენს ადამიანის მიერ მიღწეული მედიტაციის მოვლენა, როცა სულის სხეულისაგან განცალკევების პროცესი მიმდინარეობს თვით ადამიანის ცნობიერებისა და ნების კონტროლით. სხვადასხვა სკოლების მთელი ქსელი, ამა თუ იმ მიზნის მისაღწევად მედიტაციის გამოყენების დროს, გვაძლევს ძალზე მსგავს სურათებს ამ შემთხვევაში ადამიანის შეგრძნებისა, რომლის ინტერპრეტირება ხდება სხეულისა და სულის კავშირის შესუსტებით და არა სხვა რომელიმე პროცესით.

ხშირად, სულიერი ხილვები მომაკვდავს ეწყება სიკვდილამდე და ის უყურებს გარშემომყოფებს, ლაპარაკობს მათთან და ხედავს მას, ვისაც ვერ ამჩნევენ სხვები.

ნარკოტიკი კეტამინი (ან ციკლოგექსონი), რომელიც გამოიყენება, როგორც ვენისშიგა ანესთეზირებადი ნივთიერება, ზოგიერთ შემთხვევაში ახდენს ისეთ მოქმედებას, რომელიც სხეულის გარეგანი მოქმედების მსგავსია. ის კლასიფიცირდება, როგორც „დისოციატური“ (გამყოფი) ანესთიკი, რამდენადაც მისი ინექციის შემდეგ ადამიანი არა მარტო არ რეგირებს ტკივილზე, არამედ არ რეაგირებს გარემოს მდგომარეობაზე. ის განცალკევებულადაა არა მარტო მის გარშემო მყოფი ადამიანებისაგან, არამედ სხეულის იმ ნაწილებისაგან, რომლიდანაც შედგება [3].

სავსებით შესაძლებელია, რომ ნარკოტიკებისა და ჭარბი ალკოჰოლის ზემოქმედების დროს არა მარტო წარმოიქმნება მსგავსი ეფექტები, არამედ მართლაც ხდება სხეულთან სულის კავშირის შესუსტება, რომელიც ამ დროს იძირება საკუთარი ილუზიების სამყაროში, ისე როგორც სიკვდილის შემდეგ განსაზღვრულ სტადია-

ში, რამდენადაც სულიერ-არამატერიალურ სამყაროში მას შესწევს უნარი გაამატერიალუროს (ე.ი. გახადოს ხილული) საკუთარი აზრსახეები.

სწორედ ასეთი სულის სხეულთან კავშირზე ზემოქმედების სასარგებლოდ ლაპარაკობს ის ფაქტი, რომ ამ დროს დაიკვირვება შიშის გაფანტვის ეფექტი, რომელთაგან მრავალი, როგორც ფსიქოლოგთა გამოკვლევები უჩვენებს, დაკავშირებულია ფსიქიკის „ქვედა“ ფენებთან (ე.ი. სულის პირამიდასთან), რომლებიც, ან გადაეცემიან მემკვიდრეობით (არქეტიპები), ან ჩამოყალიბდნენ ადრეულ ბავშვობაში.

ამრიგად, ადამიანის სულის მოქმედების გაგრძელების პრინციპული შესაძლებლობა მისი ფიზიკური სიკვდილის შემდეგ სრულად მტკიცდება ამ მოქმედების უზრუნველყოფი მექანიზმების გამოვლენის ფაქტებით.

4. სხეულისაგან სულის განშორების პროცესი ფიზიკური სიკვდილის დროს და ახალი პირობებისადმი მისი ადაპტაცია

ამრიგად, ადამიანი კვდება. ეს შეიძლება მოხდეს პრაქტიკულად მყისიერად (მოულოდნელი სიკვდილი), ან თანდათან (ვთქვათ, სიკვდილი ავადმყოფობისაგან, ან სიკვდილი სიბერისაგან). თუ ადამიანი მიიცვლება ბუნებრივი სიკვდილით, მაშინ ის ასწრებს ყველასთვის მთელ რიგ საერთო შეგრძნების განცდას.

მიცვალებულთა ტიბეტური წიგნის [11] მიხედვით, სიკვდილის დამახასიათებელი სამი ძირითადი ნიშანი და მათი სიმბოლური სახეები ასეთია: 1. სხეულში სიმძიმის შეგრძნება; 2. სიცვიის შეგრძნება, თითქოს სხეული აღმოჩნდა წყალში, რომელიც თანდათან გადადის ციებ-ცხელებით სიცხეში; 3. შეგრძნება თითქოს სხეული იშლება უწვრილეს ატომებად. ყოველგვარ ნიშანს თან ახლავს გარეგანი ცვლილებები. მაგალითად, სახის კუნთებზე კონტროლის დაკარგვა, სმენისა და მხედველობის დაკარგვა, წყვეტილი სუნთქვა გონების დაკარგვამდე.

ადამიანი კვდება და იმ მომენტში, როცა მისი ფიზიკური ტანჯვა ზღვარს აღწევს, მას ესმის როგორ აღიარებს ექიმი მის გარდაცვალებას. მას ესმის არასასიამოვნო ხმაური, ხმამაღალი რეკვა, ან ზუზუნი და ამავდროულად ის გრძნობს, რომ მოძრაობს დიდი სიჩქარით გრძელ შავ გვირაბში. ამის შემდეგ ის საკუთარ თავს აღმოაჩენს საკუთარი ფიზიკური სხეულის გარეთ, მაგრამ ჯერ კიდევ უშუალო გარემოცვაში, ის ხედავს თავის ფიზიკურ სხეულს რაღაც მანძილზე, როგორც გვერდითი მაყურებელი. ის აკვირდება მცდელობებს დაიბრუნოს სიცოცხლე, ფლობს ამ უჩვეულო უპირატესობას და იმყოფება რაღაც ემოციური შოკის მდგომარეობაში [3].

რაღაც დროის შემდეგ ის იკრებს აზრებს და თანდათან ეჩვევა თავის ახალ მდგომარეობას. ის ამჩნევს, რომ გააჩნია სხეული, მაგრამ სრულიად სხვა ბუნებისა და თვისებების მატარებელია, ვიდრე ის ფიზიკური სხეული, რომელიც მან დატოვა. მასთან მიდინა სხვა სხეულების სულები, მის შესახვედრად და დასახმარებ-

ლად. ის უკვე ხედავს გარდაცვლილი ნათესავებისა და მეგობრების სულებს და მათ წინ ჩნდება მნათი არსება, რომლიდანაც გადმოდის ისეთი სიყვარული და სულიერი სითბო, რომელსაც ის არასოდეს შეხვედრია. რაღაც მომენტში ის აღმოაჩენს, რომ უნდა დაბრუნდეს უკან დედამიწაზე, რაღაც ბარიერთან მიახლოების შემდეგ, რომელიც წარმოადგენს საზღვარს მიწიერსა და სიკვდილის შემდგომ ცხოვრებას შორის. ამ დროს ის აღვსილია სიხარულით, სიყვარულით და სიმშვიდით. მას შემდეგ, რაც სულმა გაიცნო სხვა ცხოვრება არ სურს უკან დაბრუნება. მიუხედავად მისი არასურვილისა, მაინც რაღაცნაირად უერთდება თავის ფიზიკურ სხეულსა და უბრუნდება სიცოცხლეს. მოგვიანებით ის ცდილობს უამბოს სხვებს ამის შესახებ, მაგრამ მისთვის ძნელია ამის გაკეთება. უპირველეს ყოვლისა მისთვის ძნელია ადამიანურ ენაზე იპოვოს ის ადექვატური კატეგორიები, რომლებიც სჭირთა ამ გარემიწიერი ხდომილებების აღსაწერად [2, 3].

განსაზღვრულ მომენტში მომაკვდავს ესმის, რომ მისი ცნობიერება ფუნქციონირების გაგრძელებისას, აღმოჩნდება ფიზიკური სხეულის გარეთ. მისი მე ტოვებს გარსს, მაგრამ, მაინც განაგრძობს არსებობას და ინარჩუნებს მთლიანობას.

ამ დროს ყველა პირველწყაროში აღინიშნება, რომ მიცვალებული (ე.ი. ფიზიკური სხეულის დამკარგავი) განიცდის სიმშვიდისა და მოსვენების შეგრძნებას. ეს განპირობებული ფიზიკურ სხეულთან კავშირების ძირითადი რაოდენობის დაკარგვით, რომლის შედეგადაც „სულის პირამიდაში“ წყდება ინფორმაციის შემოსვლა ორგანიზმის მდგომარეობის შესახებ.

ბუნებრივია, რომ ამ დროს თითქოს „ითიშება“ ადამიანის პირველადი გრძნობითი ორგანოები და „სულის პირამიდა“ რჩება თავისთავთან მარტო, ორგანიზმთან პირველადი კავშირის გარეშე. ამის შემდეგ ადამიანის მთელი ფსიქიკა თითქოს „ათავისუფლებს“ იმ არხებს, რომლებიც ამოქმედებული იყო ადრე ფიზიკური სხეულის მდგომარეობის შესახებ ინფორმაციის მისაღებად. უფრო მეტიც, შესაძლოა ამ დროს იკარგება მთელი რიგი მემკვიდრეობითი სულიერ-არამატერიალური სტრუქტურებისა „სულის პირამიდაში“.

რეალურად ამ დროს არ ხდება მყისიერი კარგვა სულისა და სხეულის ყველა კავშირის არხებისა, რაც ადასტურებს, კერძოდ, რეანიმაციის შესაძლებლობას. „სიკვდილის დროს სული გამოთავისუფლდება თანდათან, მით უფრო ხანგრძლივად, რაც უფრო მოტორალური იყო სიცოცხლე“ [15]. მაგრამ თუ ადამიანი მოკლებულია ჩვეულ გრძნობით ორგანოებს, მაშინ როგორ აღიქვამს გარეგან მოქმედებას? ამ კითხვაზე პასუხი მოცემულია ადამიანის უნარში უშუალოდ მიიღოს ინფორმაცია სულიერ-არამატერიალური სამყაროდან და ორ სამყაროს შორის მჭიდრო კავშირების არსებობაში.

მიცვალებულთა ტიბეტური წიგნის მიხედვით „თუ სიცოცხლეში ადამიანი იყო ბრმა, ყრუ და კოჭლი, მაშინ სიკვდილისპირა სამყაროში ის ხედავს, ესმის, და-

დის და ყველა დანარჩენი ორგანო გრძნობიერებით იქნება დაუზიანებელი, აღქმადი და სრულყოფილი [11].

ყოველი სული შეიძლება შევიდეს სხვა სულთან შეხებაში, მხოლოდ მისკენ საკუთარი ყურადღების მიმართვით. ის ხდება იმ სრულყოფილობით თუ სულები დგანან სულიერი განვითარების ერთნაირ დონეზე. მთელი აზრი ელვისებურად გადადის ერთი სულიდან მეორეში და ყოველი სული ხედავს, როგორი იქნება აზრი სხვა სულში [16].

პრინციპში, სიკვდილის შემდეგ ადამიანში ამ თვისებების გამოვლენის პროგნოზირება სავსებით შესაძლებელია თუ გამოვალთ მისი სულიერ-არამატერიალური მდგენელის თვისებებიდან, რომლებიც აუცილებლად უნდა გამოჩნდნენ სულიერ-არამატერიალურ სამყაროში. ეს დასკვნა გამოტანილია პრაქტიკულად იმ ეფექტების ანალოგიურად, რომლებიც ვლინდებიან სიკვდილისპირა განცდებში და მედიტაციის დროს.

აქამდე სიკვდილის პირას მყოფი ადამიანის ფიზიკური სხეულის აღწერისას ჩვენ ვიყენებით მხოლოდ „სულის“ ცნებებს (უფრო სწორად „სულის პირამიდას“). მაგრამ ადამიანის სულიერ-არამატერიალური მდგენელი შედგება არა მარტო „სულის პირამიდისგან“, რომელიც წარმოადგენს არამატერიალური სამყაროს აქტიურ მდგენელს, არამედ მის შემადგენლობაში ასევე შედის ისეთი პასიური ობიექტი, როგორიცაა ადამიანის ფიზიკური სხეულის სახე. ეს ობიექტი ზოგიერთ პირველწყაროში ფიგურირებს „ადამიანის ეთერული სხეულის“ ცნებით, რომელსაც ხშირად **„ფანტომსაც“** უწოდებენ. ბუნებრივია რომ ადამიანის ფიზიკური სიკვდილის დროს ცვლილებას განიცდის სახე - ფანტომიც. აქვს რა სულიერ-არამატერიალური ბუნება, სახე-ფანტომი შორდება ფიზიკურ სხეულს „სულის პირამიდასთან“ ერთად. მაგრამ, რამდენადაც მის წყაროს უშუალოდ წარმოადგენს ცოცხალი ორგანიზმი, ის უფრო დაკავშირებულია ფიზიკურ სხეულთან. ამის გამო, რაღაც დროის შემდეგ სახე-ფანტომი (ადამიანის ეთერული სხეული) შორდება „სულის პირამიდას“ და შემდგომში არსებობს დამოუკიდებელი პასიური სულიერ-არამატერიალური ობიექტის როლში.

„სიკვდილიდან რამდენიმე დღე-ღამის შემდეგ ადამიანი გამოდის ეთერული მდგომარეობიდან (სხეულიდან), რომელიც გარკვეულ დროს ხეტილობს ფიზიკური სხეულის საფლავთან. დატოვებულ ეთერულ სხეულს ზოგჯერ შეიძლება ვგრძნობდეთ სასაფლაოზე, როგორც ხილვას ამჩნევდნენ მგრძნობიარე ადამიანები. რაღაც დროის შემდეგ ის იშლება და განიბნევა ჰაერში [16].

თუ ადამიანის სიცოცხლეში სახე-ფანტომის არსებობა უშუალოდ ნარჩუნდება ორგანიზმის ცხოველმყოფელობით, მაშინ ფიზიკურ სხეულში სასიცოცხლო პროცესების შეწყვეტის დროს და მათი დაშლის პროცესებით შეცვლისას სახე-ფანტომი წყვეტს ორგანიზმიდან საზრდოს მიღებას და თანდათან იშლება.

ამრიგად, ადამიანის სული საბოლოოდ შორდება ფიზიკურ სხეულს, რომელიც ადამიანს აკავშირებს მატერიალურ სამყაროსთან და აღმოჩნდება სუფთა სულიერ-არამატერიალურ სამყაროში, სადაც ობიექტები ურთიერთქმედებენ სრულიად სხვა კანონებით, ვიდრე მატერიალურ სამყაროში მოქმედი კანონები.

სულს ვერ აკავებს ვერანაირი დაბრკოლება, რომელსაც წარმოქმნის სიკვდილი. ის უფრო მოქმედია, რადგანაც მოძრაობს თავის საკუთარ სფეროში სხეულთან ყოველგვარი კავშირის გარეშე.

სული, როგორც სულიერ-არამატერიალური სამყაროს აქტიური ობიექტი, თავისი მოქმედებით მასში წარმოშობს აზროვნებს, აზრსახეებს. მაგრამ ახლა ადამიანისაგან დარჩენილი აქტიური ნაწილი არ არის დამოკიდებული და დაკავშირებული მატერიალურ სამყაროზე და მთლიანად იმყოფება სულიერ-არამატერიალურ სამყაროში.

ლიტერატურა:

1. Zeilik M. Astronomy. New Yourk, 1994.
2. ადეიშვილი თ. „სულისა და სხეულის ერთიანობის ფიზიკური საფუძვლები“. მონოგრაფია. ქუთაისი, 2021.
3. Моуди Р. «Жизнь после жизни». Пер. с английского, М. 1976.
4. Трубников Н. «Перспект книги о смысле жизни». Философский альманах. М., 1990.
5. ვაჟა-ფშაველა. თხზულებათა სრული კრებული. მოგონება, ივერია, ტფილისი, 1890.
6. Mogber B. Biogravitation Experiment Evidence – Int. Tour of Paraphysics. V.11, №5, L., 1977.
7. ადეიშვილი თ., ჯიქია ჯ., ადეიშვილი მ. ტვინის, ცნობიერებისა და აზროვნების ფიზიკური საფუძვლები. ქუთაისი, 2020.
8. ადეიშვილი თ. ვაკუუმის ენერგია და მისი გარდაქმნის გზები. ს/კ „ეკოლოგიის თანამედროვე პრობლემების“ შრომების კრებული. თბილისი, 2024.
9. Russel B. Why I Am Not A Cristian. London. Watts & Co, 1927.
10. ↑PLATON. Oeuvres Completes. Paris, 2022.
11. Бардо Т. «Тибетская Книга Мертвых». Пер. А. Боченкова, М., Эксмо, 2005.
12. რუსთაველი შ. ვეფხის-ტყაოსანი, სტროფი 797, ტექსტი და განმარტებები თამაზ ვასაძისა, „დიოგენე“, თბილისი, 2024.
13. Франкл В. «Человек в поисках смысла». М., Изд. «Прогресс», 1990.
14. ადეიშვილი თ., ჯიქია მ., ადეიშვილი მ. „მედიცინის კოსმოგეოფიზიკური საფუძვლები“. ნაწილი III, ქუთაისი, 2016.
15. Галева П. Беседы у Аллана Кардека, М. Амригарусь, 2005.

16. Иванов Ю. «Человек и его душа. Жизнь в физическом теле и астральном мире»
М., Мир, 2008.

Evolutionary–Ecological problems of Human Spirit
SUMMARY

According to the work we can conclude that the human soul eventually separates from the physical body and passes into a purely spiritual – immaterial world, where objects interact according to completely different laws, then those that operate in the material world.